

Grønlandsk: Et billedeligt sprog

Af Hans Peder Kirkegaard, aqago.org

Marts 2015

Der er en grundlæggende forskel på det grønlandske og det danske sprog. Det grønlandske sprog er et billedeligt sprog, dvs. udtrykkende, det danske sprog er symbolsk, dvs. repræsenterende. Billedligt vil sige at man *direkte udtrykker* det der tales om. Symbolske sprog derimod benytter sig af ord der symbolsk *står i stedet for* det der tales om. Denne forskel kan man definere ud fra filosofen Ernst Cassirers kategorisering af Mening.

De fleste, hvis ikke alle, europæiske sprog er symbolske/repræsenterende sprog. Cassirer sagde at mennesket i bund og grund er et symbolistisk dyr som havde iværksat et system for at udtrykke sig selv til omverdenen. Dette sprog-system bliver til ved at mennesket er til stede i en kultur der kræver en kommunikation mellem sig selv og sin omverden. Jo mere kompleks den kultur er, desto mere komplekst er det system som skal bruges til at udtrykke sig.

Den europæiske kultur har udviklet sig til at være en meget kompleks kultur, og har været under udvikling i flere tusind år. Derfor har systemet for at udtrykke sig, sproget, også udviklet sig til at være symbolsk/repræsenterende. Ordene i det symbolske sprog udtrykker ikke selve det man italesætter, de repræsenterer det man taler om. For eksempel ordet "musik" som er et symbol på det at lave harmoniske lyde, enten ved sang eller instrument, men som ikke i ordet har nogen direkte tilknytning til det at lave lyd. I modsætning hertil står det grønlandske ord for musik "nipilersorneq" som direkte betyder "at tilføje lyde" eller "at lave lyde". Det danske ord "musik" repræsenterer det der tales om, altså det at lave harmoniske lyde hvor det grønlandske ord "nipilersorneq" udtrykker det der tales om, altså det at lave lyde.

Den grønlandske kultur, eller rettere den inuitiske kultur, har ikke udviklet sig til en kompleks kultur. Det er begrænset hvor meget af den inuitiske kultur der er menneskeskabt, fordi meget af kulturen er afhængig af og skabt med inspiration i naturen. Inuiternes omverden forandrede sig og blev mere kompleks da de europæiske kulturer fik deres indtog, men den forandring var ikke drevet af inuitterne selv. Så inuiternes system for at udtrykke sig, har ikke forandret sig i lige så høj grad. Den oprindelige verden hvori den oprindelige inuit levede, var ikke så kompleks at sproget krævede symbolske ord.

Når en kultur ikke har behov for symbolske ord betyder det at den omverden kulturen befinder sig i, ikke er kompleks, hvilket ofte er tilfældet med naturfolk, ligesom inuitterne. Derfor har den kultur også en tendens til at være mere spirituel eller åndelig da meget af ens omverden forbliver u-udtrykt. Naturen er naturen, og den er hvad den er. Når en kultur udvikler sig til at have et mere repræsentativt/symbolistisk system for at udtrykke sig, betyder det også at meget af omverden bliver udtrykt. Det danske udtryk "at mangle luft" findes for eksempel ikke på grønlandsk. Når man mangler luft, kan man ikke trække vejret. På grønlandsk kan man kun sige "anersaartorneq ajulerpunga", hvilket på dansk svarer til: "jeg kan ikke ånde ind". Luft på dansk er en del af omverdenen som er udtrykt. Luft som i den luft vi ånder ind, er ikke udtrykt på grønlandsk.

På grønlandsk er tingene hvad de er rent sprogligt. Hvis man tager et eksempel med bynavne som Ilulissat, Nuuk og Narsaq. Ilulissat betyder "isfjelde", Nuuk betyder "næsset", Narsaq betyder "mark". De har de navne fordi det er det de er. Ilulissat er byen ved isfjeldene, Nuuk er byen ved næsset, Narsaq er byen på marken. Derfor kan en grønlandsk historiefortælling eller debat blive meget langtrukket, især på skrift.

Det moderne grønlandske sprog har dog udviklet sig, men meget af udviklingen er kun sket med ting man kan se, røre, lugte, høre eller mærke, og ofte er ordet taget fra det danske eller engelske, hvis ikke det udtrykker det italesatte – som med ordet bil og det grønlandske "biili". Nye grønlandske ord er ofte forklarende beskrivelser af det moderne, for eksempel jern eller metal er "savimmineq" som betyder "et stykke af en kniv".

At det grønlandske sprog ikke har udviklet sig samtidigt med at kulturen har udviklet sig gør, at der ofte er mangel på ord og begreber til at udtrykke noget af det der er i det moderne vestlige verden. Sagt med Cassirers begreber: Den omverden inuitten befinder sig i er blevet mere kompleks, men menneskets sprog har (endnu) ikke udviklet den samme kompleksitet. Når et system for at udtrykke sig udvikles til at blive mere komplekst, betyder det også at forståelsen af systemet udvikler sig. Derfor kan der opstår misforståelser i mødet mellem den europæiske kultur og den grønlandske kultur, når en europæer taler med repræsentationer af det italesatte, og en grønlænder forstår det som udtrykket af det italesatte.